

SOSYAL SORUMLULUK PROJELERİ ÜRETEN

SERHAN SÜZER

"BAŞARILI DEĞİL, FAYDALI OLMAK ÖNEMLİ"

Serhan Süzer iş hayatına aile şirketine başlamadan önce kendisine bir söz vermiş. İşte o söz; bugün Türkiye'deki yoksullukla mücadele eden Temel İhtiyaç Derneği (TIDER) ve o dernek, dünyanın en büyük gıda bankacılığı ağı olan, her yıl ihtiyaç sahibi 7 milyon insana yardım eden GFN'in resmi üyesi olmaya hak kazandı.

Serhan Süzer, "Pura Vida, Kosta Rika'ya özgü bir felsefi yaklaşım ve Türkçede 'güzel hayat' gibi bir şey. Pura Vida bana göre; hayat anlamıyla donatıldığı ölçüde güzeldir. O yüzden sorumluluk alıp, olumlu ve anlamlı olanı üretmeye yönelmeliyiz. Benim yaşam felsefem budur" diyor.

Hayatı boyunca üç kişiyi kendine örnek almış: Mustafa Kemal Atatürk, Albert Einstein ve Leonardo da Vinci. Tüm eğitim hayatı ve sonrasında atıldığı iş hayatı boyunca aklında hep 'dünyaya faydalı' olmak ilk sırada olmuş. Okulu bitirdiğinde verdiği sözü tutmakla kalmamış, hayata geçirdiği dernekle ödül kazanmış. TIDER aracılığıyla Türkiye'de yoksullukla mücadele ediyor. Bunu sürdürülebilir kılmak için de aile üyelerinin ayakta durmasını sağlamaya çalışıyor, onları çeşitli STK'lar yardımıyla işe yerleştiriyor. Arı gibi çalışıyor, proje üretiyor, sonuna kadar gidiyor. Elini attığı her şeyde sürdürülebilirlik olmasına önem veriyor.

Henüz çok genç, başarısı da ödüllendirilmiş ama o, başarıyı tek bir tanıma sığdırmıyor. Üstelik başarıyı salt parayla özleştirmenin de doğru olmadığını altını çiziyor. Diyor ki: "Önemli olan nerede başladığımız değil, başladığımız yerle bitirdiğiniz yer arasındaki mesafedir."

HELLO!: Türkiye'nin yoksullukla mücadele için ortak platformu Temel İhtiyaç Derneği (TIDER), gönüllü destek verdiğiniz, 'çorbada bizim de tuzumuz' olsun dediğiniz bir oluşum. Pekiyi bu derneği kurmaya nasıl karar verdiniz? Neler gözlemlediniz?

Serhan Süzer: Şu anda dünyanın en önemli sorunlarından biri gıda israfı. Dünyada üretilen gıdaların üçte biri çöpe gidiyor. Diğer taraftan Türkiye'de her beş aileden biri yoksulluk sınırının altında yaşıyor. Derneği kurarken gıda sektöründeydim ve israf iş hayatımızın içinde olan, her gün karşılaştığımız bir problemdi. Tüm bu israfı ve yoksulluk sınırının altında yaşayan insanları görünce, "Biz de bir şeyler yapmalıyız" dedim. Dünyada gıda bankacılığını geliştirmeyi hedefleyen ve dünyanın her yerinden gıda bankalarının üye olduğu Global FoodBanking Network'ün (Küresel Gıda Bankacılığı Ağı) temsilcisi Türkiye'ye geldiğinde, kendi-

sinin düzenlediği toplantıya katıldım. 'Gıda bankacılığı' sistemi ile o toplantıda tanıştım ve "Böyle bir sistemi ülkemizde neden uygulamayalım" dedim.

HELLO!: Sonraki süreç nasıl ilerledi?

S. Süzer: Ashında gıda bankacılığı tüm dünyada açlıkla mücadelede bir araç olarak kullanılıyor. Biz şanslıyız ki Türkiye, dünyanın geri kalanında olduğu gibi açlığın çok derin olduğu bir ülke değil. Açlık sınırı altında yaşayan az insan var ama yoksulluk sınırı altında yaşayan 30 milyon civarında insan bulunuyor. Bir yandan da tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ciddi bir gıda israfı var. Bir yerde israfı engelleyerek diğer tarafta ihtiyaç sahiplerinin temel ihtiyaçlarını karşılayabiliriz

"Elimden geldiğince faydalı yaşam için uğraşıyorum. Bunun için çok çalışmak, sistemli hareket etmek, insan ilişkilerinde iyi olmak ve tüm insanlığa fayda sağlamayı hedeflemek gerekiyor."

diye düşündük. Bu amaçla da gıda sektörünü bilen arkadaşlarla 2010 yılında Gıda Bankacılığı Derneği'ni kurduk. O dönem yeni kurulan gıda bankalarına bilgi ve tecrübemizle danışmanlık verdik, bağışlar yaptık. 2014 yılı geldiğinde şöyle dedik: Biz bu danışmanlıklarla birlikte aklımızdaki modeli önce hayata geçirelim ve bir gıda bankası kuralım. Bununla birlikte gıda bankacılığı evet çok güzel bir araç fakat kişilere temel ihtiyaçlarını sürekli olarak vermek sürdürülebilir değil. Bu kişileri bir yandan temel ihtiyaçlarına ulaştırırken, bir yandan da onları istihdama kazandırarak gıda bankalarına ihtiyacı ortadan kaldırmalıydık dedik. Böyle entegre bir model kurguladık ve Temel İhtiyaç Derneği adını

aldık. 2015 yılında örnek gıda bankası, 'Destek Market'imizi Maltepe'de açtık. Aynı dönemde istihdam programımızı da başlattık. Eylül 2017'de de İstanbul Bağcılar ilçesinde ikinci 'Destek Market'i açtık. Türkiye'nin genelinde israfı önlemek için bir e-plattform olan 'Destek Bulutu'nu da hayata geçirdik. Bu platformla da Türkiye genelinde gıda bankacılığı sistemine bağış yapmak isteyen kurumlar ile ağıımızdaki diğer gıda bankalarını bir araya getirerek, israfı geniş çapta çözümlenmeye çalışıyoruz.

HELLO!: Yoksulluğa ve israfa karşı mücadele veren ve somut çözümler üreten bir sivil toplum kuruluşu TİDER... Pekiyi siz nasıl somut çözümler üretiyorsunuz?

S. Süzer: Biz TİDER olarak aşağıdaki matrisde yer alan vizyonumuz doğrultusunda üretici ve perakende firmalarından kullanılabilir durumda olan israf ürünlerini alıp, ihtiyaç sahipleri ile paylaşıyoruz. Burada gıda bankacılığının üç farklı formatı vardır; depo, aşevi ve market formatı. Biz Türkiye genelinde 'Destek Bulutu' platformumuza dahil ettiğimiz bu üç formatı tüm gıda bankaları aracılığı ile sağlıyoruz. Bu süreçte ailelerle iletişimde olarak içlerinde çalışabilecek durumda olan bireyler varsa 'Destek İK' platformumuz aracılığı ile istihdam sağlayarak kendi ayakları üzerinde durmalarını sağlıyoruz. Böylelikle sistem sürdürülebilir hal alıyor. Kendi ayakları üzerinde durabilen aile sis-

“Kariyerimin daha ilk günlerinde, 10 sene sonra her şey yolunda giderse kendi firmamı kurup beni gerçekten heyecanlandıran işlere gireceğime dair kendi kendime söz vermiştim. Nitekim öyle yaptım.”

temden çıkıyor, yerine yeni aile geliyor. Bunların dışında, ailelerin başka ihtiyaçları da olabiliyor; engelli bireyler, ALS hastaları, eğitim göremeyen çocuklar. Bu gibi durumlarda da STK işbirliklerimizle bu sorunları çözmeye çalışıyor, ilgili bireyi konusunda uzman kişilerin ilgilenebilmesi ve yardımcı olabilmesi için ilgili STK'ya yönlendiriyoruz. STK dayanışmasını da bu sene başlattık.

HELLO!: Sisteme katmak istediğiniz başka neler var?

S. Süzer: Tüm bunların dışında matrikste de görebileceğiniz gibi, ihtiyaçlı ailelerin de tüketemeyeceği fakat hayvanların tüketebilecekleri ürünleri hayvan gönüllüleri ve hayvan bakımcıları ile paylaşıyoruz. Bir sonraki adım da organik atıkların biyogaz ve kompost tesislerine yönlendirilmesi olacak. Kağıt ve plastik atıklar da bizim için çok önemli. Bunların da geri dönüşümlerini sağlayabilmek adına girişimlerimiz bulunmaktadır. Tüm bu süreçlere baktığımızda hem israf hem ekonomiye hem yoksulluğa hem hayvanlara hem de çevreye katkı sağlamış oluyoruz.

HELLO!: Ve yakın zamanda, dünyanın en büyük gıda bankacılığı ağı olan Global FoodBanking Network'ün Türkiye'den resmi üyelik sertifikasına hak kazanan ilk dernek oldu. Hangi kriterlerle sizi kabul ettiler?

S. Süzer: Sizin de belirttiğiniz gibi artık GFN'in resmi olarak tam üyesiyiz. Üstelik Türkiye'nin çatı kuruluşu statüsüyle bunu başardık. Bu uluslararası akreditasyonla Türkiye'de gıda bankacılığının çatı kuruluşu olarak yerimizi perçinledik.

Konuyu daha da açmak gerekirse, TİDER üyelik çerçevesinde Global FoodBanking Network'ün üye kuruluşlara sağladığı tüm olanaklardan faydalanacak; tüm dünyada gıda bankalarına ürün bağışı yapan global firmalardan destek alabilecek, GFN'in gıda bankacılığı konusunda tüm eğitim malzemelerinden faydalanabilecek, dünyadaki diğer gıda bankalarıyla bilgi alışverişi yapabilecek ve açtıkları hibe programlarına başvurabilecek. GFN'den elde edilen faydalardan TİDER ağına katılan tüm gıda bankaları ve firmalar da yararlanabilecek.

HELLO!: Bu sürece gelmek, bu üyeliği

elde etmek zor oldu mu?

S. Süzer: GFN üyeliğini elde etmek öyle çok da kolay değil. Çok yoğun denetimler, GFN ziyaretleri, birçok finansal veri ve rapor talepleri sonrasında, ağır bir dokümantasyon ve kurumsal durum analizi sürecinin ardından bize güzel haberi temmuz ayı içinde iletiler ve resmi üyeliğimizi duyurdular.

İlk günden bugüne yolumuz GFN ile hep keşişti. Türkiye'ye ziyarete geldiler. Hatta bir toplantılarını Türkiye'de yaptılar. GFN'le ilgili sizinle ayrıca şu ek bilgileri paylaşabilirim: GFN'de 30 ülke ve 791 gıda bankası var. Dağıttıkları ürünlerin yüzde 89'u gıda ve içecekten oluşuyor. Bu durumda yüzde 11'in hijyen ve tekstil ürünleri olduğunu düşünebiliriz. Gıdaları da paketi ve sağlıklı gıda olarak ayırıyorlar. Yüzde 71'inin besleyici gıda olduğunu düşünebiliriz. 791 gıda bankasından sadece 13 gıda bankası satın alma yapıyor. 16 gıda bankasının da sağlıklı beslenmeye yönelik eğitim programı var. Bir kişiye gıda bankasından yıllık ortalama 57 kg ürün veriyorlar. Bir öğünü yaklaşık 2.5 kg olarak hesaplıyorlar.

HELLO!: Bugüne kadar hayata geçirdiğiniz projeler arasında neler var?

S. Süzer: TİDER'de yaptığımız tüm çalışmalar proje: Gıda firmaları ve üreticilerle görüşüp israf ürünlerini kurtarmak. Bunları Destek Marketlerimiz, diğer gıda bankalarını ve aşevleri aracılığı ile ihtiyaç sahipleri ile buluşturmak. İhtiyaç sahipleri ile görüşüp diğer ihtiyaçlarını belirlemek ve ilgili STK'lara yönlendirerek işbirliği yapmak. Yine ihtiyaç sahipleri ile görüşerek çalışabilecek durumda olanları belirleyip istihdam sağlamak. Bunların dışında daha önceki yıllarda Van depremde ve Soma felaketinde yaptığımız yardımlar. Soma'da Yırcal kadınlar için İnci Vakfı'nın desteğiyle kırsal kalkınma projesi başlattık, sabun yapımını kadınlara öğrettik. İki senelik başarılı operasyondan sonra bu projeyi devrettik.

HELLO!: Ödül aldıklarınız da var...

S. Süzer: Bunların hepsi birer proje aslında. Bizim için içlerinde en önemlilerinden biri, sürdürülebilirliği sağlayan, ödül de aldığımız projemiz Destek İK projemizdir.

HELLO!: Pekiyi hikayesini dinlediğiniz ve

"Geçen sene GFN'in kuruluşundan bu yana ilk kez düzenlediği inovasyon ödülünü, tarihi bir başarı elde ederek kazandık. Bu inovasyon ödülü Türk STK camiası açısından çok büyük bir başarıdır. 70'i aşkın gıda bankacılığı profesyoneli, bizim dışımızda yedi güçlü aday daha bulunmasına rağmen bizi seçti."

sizi en çok etkileyen hangisi oldu?

S. Süzer: Etkilendiğimiz hikaye çok. Van'daki depremezeler, Soma'daki eşlerini, babalarını kaybetmiş kadınlar ve çocuklar, gıda bankacılığıyla hayatlarına dokunduğumuz aileler, Destek İK projemizle iş bulduğumuz kişiler ve aileleri, israfı önleyip katma değerli bir şekilde topluma katkıda bulunan çalışanlarımız. Her birinin kendine has hikayesi var. Her birinin durumu özel. Biz de ihtiyacı olan insanlara ve hayvanlara elimizden geldiğince destek olmaya çalışıyoruz.

HELLO!: Yoksullukla nasıl etkin mücadele edilebilir?

S. Süzer: Biz yukarıda da bahsettiğimiz vizyonumuzla bunu etkin bir şekilde ele aldığımızı düşünüyoruz. Bu konuda kamu, özel sektör ve STK'ların birlikte hareket etmesi, birbirine destek vermesi gerektiğini görüyoruz, bu konuda da adımlar atıyoruz.

HELLO!: "Ne yazık ki yaşam hepimize benzer şanslar sunmuyor. Bazılarımız İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin en temel vurgularından olan 'yaşama hakkı'nı kullanmak, yani hayatta kalmak için en temel ihtiyaçlarına ulaşmakta dahi zorluk çekiyor..." Dezavantajlı kesimlere sistemli gıda ve temel ihtiyaç yardımında bulunuyorsunuz. Ayrıca iş olanakları sunmak ve kalıcı çözümler üretmek için çalışıyorsunuz. Pekiyi bunu sağlamak zor değil mi?

S. Süzer: Çok zor tabii ki ama doğru ve etkin sistemi kurarak, gerekli aksiyonları doğru bir şekilde alarak her türlü problemin üstesinden geliyoruz. Türkiye gibi bir ülkede maalesef yardım etmek için bile engelleniyorsunuz. Her zaman engeller, engellemek isteyenler oluyor ve olacaktır. Hatta bizim isteye koyduğumuz israfı önleme vizyonunu birebir taklit edip bununla iş oluşturup para kazanan şirketler bile oluştu. Düşünebiliyor musunuz, yardım kuruluşları olan gıda bankalarına yapılan bağışlar üzerinden komisyon geliri elde eden bir şirket bile var ve bu da hiçbir etik değeri gözetmeksizin farklı üretici ve perakende şirketleri tarafından desteklenebiliyor. Bunun gibi şirketler sivil toplum anlayışına tamamen ters bir şekilde, adeta bir satış mantığıyla gıda bankalarına baskaları tarafından ürün bağışını engellemeye kalkıyorlar.

Bunların hiçbirini bizim için önemli değil. Biz doğru bildiğimiz yolda ilerlemeye devam ediyoruz ve edeceğiz. Zamanla eğrinin doğrunun yerine oturacağını ve yaptıklarımızın değerinin ileride anlaşılacağını düşünüyorum.

HELLO!: Geçen yıl GFN tarafından dünyada ilk kez verilen İnovasyon Ödülü'ne layık görüldünüz... Neler hissettiniz?

S. Süzer: TİDER'in başlıca hedeflerinden biri de ihtiyaç sahiplerinin kendi ayaklarının üzerinde durabilmesini sağlamaktır. Gıda

bankacılığı da bu amaca gidilen yolda onları sürekli destekleyen ve aileyle aramızdaki güveni sağlayan en önemli unsurdur. Bizler ailede çalışacak ve üretecek kişileri binaların taşıyıcı kolonları gibi görüyoruz. Esas amacımız da bu kolon sayısını artırmak ve binaları yani Türk ailelerini sosyal açıdan sağlamlaştırmak.

Geçen mart ayında Houston'da Global FoodBanking Network tarafından düzenlenen konferansta farklı ülkelerden 70'in üzerinde gıda bankası profesyonelleri tarafından inovasyon ödülü kazandık. Sürdürülebilirlik anlamında ideal bir model ortaya koyduğumuz için ve meslek edindirmeyi bizim modele entegre ettiğimiz için bu ödülü aldık. Destek İK modülümüz çok ilgi çekti. Bu ödülü aldığımız için gurur duyuyoruz ve dünyada bir ilk olduğu için ödülü hak ettiğimizi düşünüyoruz.

Bu ödülle tüm dünyada gıda bankacılığı anlamında fikir önderleri arasına girdik. Şimdi bu ideal modelin tüm yurda dağılmasını sağlamak en önemli hedefimiz. Bu anlamda özel sektörün ve bireylerin desteği bizim için çok önemli. Bir dernek olarak bireysel ve kurumsal bağışlarla ayakta duruyoruz. Bize destek olmak isteyenler aynı veya nakdi bağış yapabilir. Gönüllü programlarımıza katılabilirler. İlgili detayları web sitemizde bulabilirsiniz: www.tider.org.

HELLO!: Destek sağladığınız aileler ya da kişiler için işleyiş nasıl?

S. Süzer: İşleyiş kısaca şöyle oluyor: Destek Market'ten faydalanabilecek aileler markete geldiklerinde öncelikle insan kaynakları masasına yönlendiriliyor. Burada aile ile ilgili detaylı bilgi alınıyor. Biz bu ön bilgi çalışmasına ön mülakat diyoruz. Bu ön mülakatta ailede kaç kişi yaşıyor, kaç çalışabilir durumda ve çalışabilir durumda olanların temas bilgileri talep ediliyor. Bu bilgileri elde ettikten sonra ailenin temsilcisine "Buyurun hanımefendi/beyefendi alışverişe başlayabilirsiniz" deniliyor. İhtiyacı olan ürünleri kapalı devre bir sistemle bilabedel alan ihtiyaç sahibi marketten çıktıktan sonra devreye dernekteki insan kaynakları departmanı giriyor.

Ön mülakatta elde edilen bilgiler eşliğinde ailede çalışabilecek durumda olanlarla temasa geçilip mülakat organize ediliyor. Bu mülakat sonucunda ailedekiler kabiliyetlerine göre yönlendiriliyor ve işe yerleştiriliyor. İşbirliği yaptığımız kurum ve kuruluşlara yerleştirilen ve mesleki eğitimi de ilgili kurumdaki alan ihtiyaç sahibi işe girdikten sonra ailesini taşıyabilecek duruma geldiği tespit edildiği durumda ailenin temsilcisi ihtiyaç sahibi listesinden çıkarılıyor.

HELLO!: Aile şirketini bıraktınız ve kendi girişimlerinizi başlattınız: Enerji, fintech ve Wi-Fi analytics...

S. Süzer: 1990'ların ikinci yarısını

da, Kanada'da üniversitede okurken ne zaman sürdürülebilirlikle ilgili önüne bir makale gelse büyük bir merak ve heyecanla okurdum. O dönemde Greenpeace'e üye oldum. Bir süre ABD'de çalışıp memleketten döndükten sonra, aile şirketinde çalışmaya başladım. Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki en kötü ekonomik krizin olduğu 2001 senesinde başladığım kariyerimin daha ilk günlerinde, 10 sene sonra her şey yolunda giderse kendi firmamı kurup beni gerçekten heyecandıran işlere gireceğime dair kendi kendime söz vermiştim. Nitekim öyle yaptım. Aile şirketinde 10 senelik kariyerimin, yani 2011 senesinin temmuz ayında da babamın kapısını çaldım ve uzun bir ikna sürecinden sonra yılın sonuna doğru kendi şirketimi kurdum.

İlk kurduğum şirket güneş enerjisi alanında çalışıyordu. Güneş ışımından iki tip enerji üretebilirsiniz: Elektrik ve ısı (dolayısıyla buhar). Ben ilk olarak suyun herhangi bir sentetik yağ olmadan, direkt ısıtılarak yüksek ısı ve basınçlı buhar elde edilen CSP (Concentrating Solar Power) parabolik oluk (parabolic trough) teknolojisinin ticarileşmesi üzerine bir şirket kurdum.

HELLO!: Yenilenebilir enerji sektöründe ülke olarak neredeyiz?

S. Süzer: Sektör Türkiye'de hala oldukça geride. Halbuki ülkemiz yenilenebilir enerji sektöründe lider ülkelerden biri olmak için birçok özelliğe sahip. Bir kere yenilenebilir enerji kaynakları anlamında oldukça zengin bir ülke. Örneğin güneş ışınma oranları açısından Avrupa'da İspanya'dan sonra ikinci sıradayız. Uzmanlara göre 50 GW gibi bir rüzgar potansiyelimiz var. Bunun dışında je-

"TIDER'in başlıca hedeflerinden biri de ihtiyaç sahiplerinin kendi ayaklarının üzerinde durabilmesini sağlamaktır."

otermal, biyogaz, biyokütle, biyoyakıt, dalga, akıntı gibi farklı yenilenebilir enerji tiplerinin hepsinin ciddi bir potansiyeli var.

Farklı dallardaki mühendisliklerin barındığı çok iyi bir insan kaynağımız var. Bir tek teknoloji ve AR-GE alanında zayıfız. Bunu da geliştirebilecek entellektüel sermaye ülkemizin insanlarında mevcut.

HELLO!: Aynı zamanda Kosta Rika'nın fahri konsolosunuz. Fahri konsolosluk görevine bağlayan unsurlar neler pekiyi?

S. Süzer: Kosta Rika'ya beni bağlayan beş unsur var: Ülkenin çevreci olması. Ülkenin barışçıl yaklaşımı. Pozitif karakterli insanları. Pura Vida felsefesi. Ülkenin doğal güzelliği.

HELLO!: 'Pura Vida' felsefesini anlatır mısınız?

S. Süzer: 'Pura Vida', Kosta Rika'ya özgü bir felsefi yaklaşım ve Türkçede 'salt yaşam', 'güzel hayat', 'doya doya yaşamak' veya 'pozitif yaşam' gibi kavramlarla anlamı karşılanabilir. Ne şekilde kullanı-

lırsa kullanılsın, her zaman olumlu bir ifadeyi yansıtır. 'Pura Vida'nın 'pozitif yaşam' karşılığında benim anladığım ise şu: Hayat anlamı donatıldığı ölçüde güzeldir. O yüzden sorumluluk alıp, olumlu ve anlamlı olanı üretmeye yönelmeliyiz. Benim yaşam felsefem budur.

HELLO!: Başarılı olmanın ardında neler yatıyor? Başarının sırrı nedir?

S. Süzer: Başarının tek bir tanımı yoktur. Bunu salt para ile özdeşleştirmek doğru değildir. Esasında gençlerin başarılı değil, faydalı olmayı hedeflemeleri gerekir. Örnek vermek gerekirse; herkesin bir başlama noktası vardır bu hayatta. Kimi zengin doğar, kimi fakir. Kimi iyi bir ailede doğar, kimi problemli. Önemli olan nerede başladığımız değil, başladığımız yerle bitirdiğiniz yer arasındaki mesafedir. Kimi geriye gider, kimi bayrağı çok ilerilere taşır. Örneğin çok iyi bir annesinizdir, vatana millete faydalı üç çocuk yetiştirmişsinizdir. Siz çok faydalı ve güzel bir insanızsınız demektir. Ya da bir sivil toplum kuruluşu aracılığıyla birçok insana faydamız olmuştur. O zaman da pozitif bir yaşam sürmüştünüz demektir. Veyahut teknolojik bir icadınız olmuştur, tüm insanlığa büyük katkıda bulunmuşsunuzdur. Bu da faydalı ve başarılı olduğunuzu gösterir. Ben de elimden geldiğince faydalı ve pozitif bir yaşam için uğraşıyorum. Tabii bunun için çok çalışmak, sistemli hareket etmek, insan ilişkilerinde iyi olmak ve önce ailenize, sonra yakın çevrenize ve sonu- çta tüm insanlığa fayda sağlamayı hedeflemek gerekiyor. **H**